

Při vyslovení jména **Gerala Durrella** se jistě mnohým z vás vybaví jeho seriál **Amatérští přírodovědci** nebo některá z jeho 31 knih, např. **O mé rodině a jiné zvířené**, **Ptáci, zvířata a moji příbuzní** či **Chytněte mi guerézu**. Ale existují i další, doslova hmatatelné výsledky jeho odborné práce, a o nich se toho u nás moc neví. Zkusíme to napravit.

Gerald Durrell, známý zoolog, ochránce přírody, cestovatel a spisovatel, se již jako poměrně mladý zabýval organizováním expedic pro odchyt divokých zvířat pro potřeby zoologických zahrad. Protože věděl, že zvířatům, která nachytá, nebude většinou poskytnuta dostatečná péče a patrně nepřežijí, rozhodl se založit vlastní zoo specializovanou na chov obzvláště ohrožených živočichů. V roce 1957 podnikl půlroční výpravu do Kamerunu, kde si zajistil dostatek vzácných zvířat a dopravil je do Anglie. Ovšem až po dvou letech se mu podařilo získat potřebný pozemek pro stavbu zoo na Normanských ostrovech (Channel Islands), konkrétně na největším z nich — na Jersey. Zoologická zahrada jeho snů byla tedy založena roku 1959 v okolí starobylého záměčku Les Augres Manor, který byl postaven roku 1695 z krásné místní žuly.

Tato zoo je svou rozlohou mezi světovými zahradami trpaslíkem (pouhých 4,8 ha), ale chová a rozmnožuje na 500 kusů ptáků, 280 savců a kolem 350 plazů. 64 zde žijících druhů je zapsáno v červené knize IUCN a na listině CITES.

Zakladatel zoo byl v důsledku finančních potíží nucen založit organizaci, která by zoo ekonomicky podporovala. Touto organizací se stala v roce 1963 JWPT, Jerseyká nada-

Návštěva zoo Jersey

ce pro záchranu divokých zvířat (Jersey Wildlife Preservation Trust). Dala si do vínku čtyři úkoly:

- založit kontrolované chovné kolonie pro ohrožené druhy,
- organizovat expedice pro záchranu těchto druhů,
- provádět soustavný výzkum biologie druhů, jimž hrozí vyhubení,
- podporovat zájem o ochranu přírody na celém světě.

Durrell potom založil sesterské organizace také v USA (1973) a v Kanadě (1986). Jejich cíle se setkaly s velkým ohlasem na celém světě. Členy trustu se stalo deset tisíc ochránců přírody ze všech kontinentů. JWPT je také součástí mnoha dalších odborných ochrannářských a vědeckých organizací a je jistě zajímavé, že jejími vědeckými poradci byli i takové osobnosti jako prof. Konrád Lorenz (nositel Nobelovy ceny za lékařství, 1973) nebo Sir Peter Scott (zakladatel slavného Slimbridge). O důvěře v tuto organizaci svědčí i to, že vede mezinárodní plemennou knihu pro bažanta bílého ušatého a chovné knihy pro majnu Rothschildovu, gorilu nížinnou a tamarina Goeldiho na Britských ostrovech.

K poslednímu bodu snah patří i založení Mezinárodního výchovného centra (International Training Centre) v Les Noyers v roce 1984. Středisko leží v areálu zoo a zatím jeho kursem prošlo okolo 250 studentů z 50 zemí. Ti se vracejí po několikaměsíčním kursu do své domoviny, kde pak prosazují záměry trustu a zapojují se do celosvětového hnutí za ochranu přírody.

Je poněkud neobvyklé, že součástí zoo je i park s mnohými vzácnými bylinami, stromy a keři, které vhodně doplňují zahradu a někdy napodobují prostředí, ve kterém určité druhy žijí.

Nyní se podívejme na nejzajímavější zastupce jerseyjské zoologické zahrady.

Z ptáků jsou pro nás nejzajímavější holub Mayerův z ostrova Mauritius, kterého zoo Jersey zachránila před naprostým vyhubením, dále plameňák chilský, chovaný i u nás, bažant konžský a argus mnohooký z tropických lesů ostrova Palawan na Filipínách, který určitě každého zaujme svým krásným zbarvením, dále jeřáb sibiřský, královský a Antigonin, amazoňan pestrý, kachna Mellerova nebo kachna pralesní, která vydává příšerné kvilení a jejíž poslední populaci objevil v Asámu (Indie) náš přední zoolog prof. Zdeněk Veselovský.

Pozoruhodný je i papoušek arara zelený z Mexika. Dříve žil i na jihu USA, ale v roce 1935 zde byl definitivně vyhuben. Nejvíce je ohrožen kácením jehličnatých lesů, protože se žije šiškami borovic. Durrell jich v roce 1968 dovezl z Mexika šest a z nich odchovával celkem 16 ptáků, jejichž část reintrodukoval do USA, kde se nevyskytovali už půl století.

Ibis skalní žil dříve i v jižní Evropě, ale dnes se v přírodě rozmnožuje pouze na dvou místech — v Turecku a Maroku. Jeho hlavním nepřítelem je opět člověk a chemie. Pesticidy totiž způsobují mnohonásobné ztenčení skořápek vajec ibisů, kteří je pak při sezení rozmačkají. Trust nashromáždil několik kusů z Basileje, Tel Avivu a Bristolu a podařilo se mu odchovat 50 ibisů. Ti

byli zase dál exportováni do Evropy i Ameriky pro založení dalších chovných kolonií.

Všeobecně známým druhem je berneška havajská. Když kolonisté přijeli na tyto ostrovy, bylo bernešek na 25 000, ale spolu s člověkem přišly také krysy, potkani a psi, kteří se živili vejci a ještě nelétajícími mláďaty. Naštěstí se záchranu tohoto druhu ujala Nadace pro vodní ptactvo ze Slimbridge. Z 50 hus, které přežily, jich vychovali 1 600, a ty pak reintrodukovali do přírody, kde se některé z nich rozmnožují. Bernešky chované v zoo Jersey také pocházejí z tohoto zdroje.

Jedním z nezapomenutelných výkonů v dějinách trustu byla záchrana bažanta bí-

lého ušatého z Tibetu. V roce 1969 žilo v zajetí jen 18 jedinců! Nadaci se přesto podařilo rozmnožit tento kriticky ohrožený druh na 160 kusů. Bažanti byli exportováni a dnes je jich půl tisíce, takže se už nemusíme bát o jejich osud.

Posledním druhem ptáka, kterého chceme představit, je australská husa kuří. Dříve byla označována za ohroženou, ale díky přísné ochraně v její domovině a odchovu v zajetí již není jako ohrožená uváděna. Můžete ji vidět i u nás v pražské zoologické zahradě.

Ze savců chová JWPT např. koně Převalského, oba poddruhy orangutana, gorilu nížinnou, hlodavce hutii jamajskou, tamarina

pinčho z Brazílie, kaloně zlatého, zvláštního kopytníka babirusu z Indonésie, jediný druh medvěda Jižní Ameriky — medvěda brýlového, geparda atd.

Málo známým druhem klokan je klokan parma, který byl považován za vyhynutého. Až v roce 1966 byla menší populace nalezena na ostrově Kawau u Nového Zélandu, kam byli introdukováni v roce 1870. Trustu se podařilo jich odchovat půl stovky.

Teponingo, správně zvaný králik lávový, žije v drsných travnatých biotopech na svazích sopek obklopujících hlavní město Mexika. Lesní požáry, spásání travin dobytčím, rozvoj zemědělství, nová výstavba — to vše neustále zatlačuje tento krásný druh. Chovné kolonie byly založeny jak v Jersey, tak v Mexiku a Japonsku.

Lemuři jsou primitivní formou primátů, která se vyskytuje pouze na Madagaskaru. Jsou ohroženi zvláště díky lidem, kteří se řídí heslem „Kácej a spal“, místo aby přírodu chránili. Trust chová lemurá vari a kata a u obou dosáhl značných chovatelských úspěchů.

Ze stejného důvodu, tedy likvidací životního prostředí, je ohrožen i nádherný a malíčkový tamarin zlatý lviček z Brazílie. Z jeho původního areálu zůstala nedotčena člověkem snad jen 2 % rozlohy. Nadace se proto plně zapojila do jeho záchranu a dokonce zakoupila část deštného pralesa, kam chce vypustit v zajetí odchované lvičky.

Sněžný levhart zvaný irbis je také kriticky ohrožen přímo ve své vlasti vysokých hor Střední Asie. Je loven pastevcí, kteří ho považují za svého úhlavního nepřítele, neboť jim zabíjí ovce. Navíc má tento druh krásnou a vzácnou kožešinu, a proto je oblíbenou kořistí pytláků (viz VTM 14, 1990).

Trust se také věnuje chovu herpetofauny — obojživelníků a plazů. To si vynutilo otevření Chovného centra pro plazy v roce 1976. V místních teráriích můžeme pozorovat želvy klapavky, dlouhokrčky, leguána rohatého, hroznýše portorické, jamajské a kubánské a dokonce i hlemýžďe rodu *Partula*, který byl ve svém přirozeném prostředí na atolů Moorea vyhynul a uchoval se jen v zajetí.

Z plazů jsou nejznámější gekon Guentherův, scink Telfairův a hroznýšek *Casarea dussumieri*. Všichni pocházejí z Kulatého ostrova nedaleko Mauritia a jsou kriticky ohroženi — hroznýšek je dokonce označován za nejohroženějšího hada na světě. Gekonů bylo odchováno 200, scinků 150 a hroznýšků zhruba deset.

Vstoupit do trustu můžete i vy. Pro děti do 17 let je určen Dodo Club, kde za 4 £ ročně členové odebírají zpravodaj *Dodo Dispatch* a jiné materiály. Pro dospělé je příspěvek 10 £ a dostávají zpravodaj *On the Edge*. Chcete-li se podílet na práci trustu a pomoci alespoň symbolicky ochraně přírody, poukažte tento příspěvek spolu s osobními údaji na adresu: Jersey Wildlife Preservation Trust, Les Augres Manor, Trinity, Jersey, Channel Islands, Great Britain.

TOMÁŠ GRIM

Foto archiv zoo Jersey

